

CRÒNICA INCOMPLETA DE QUARANTA ANYS D'ENTITATS VIGATANES

per Modest REIXACH I PLA

L'escaiença del trentè aniversari de la fundació del Patronat d'Estudis Ausonencs és una oportunitat excel·lent per a donar un cop d'ull general a les entitats que han animat la vida associativa i cultural vigatana durant els darrers decennis. Intentaré de fer-ho a partir fonamentalment de les dades recollides i sistematitzades en un estudi ja publicat¹, així com de les provinents d'altres recerques fetes posteriorment.

Com que des del punt de vista sociològic i antropològic tota institució i activitat social té una component cultural —si entenem la cultura en un sentit més ampli que la instrucció i les activitats intel·lectuals acadèmiques—, inclouré en aquestes pàgines referències a moltes associacions i centres no considerats habitualment com a culturals. El veritable substratum cultural d'una societat no és constituït només per la cultura codificada com a tal, sinó per totes les formes col·lectives de pensament, organització i actuació. Vista així, la cultura es troba subjacent en tots i cada un dels aspectes de la vida social: intel·lectuals, artístics, polítics, esportius, econòmics, tècnics...

Partint d'aquesta concepció més aviat antropològica de la cultura, apareixen immediatament les delimitacions d'aquest article. No pretenc pas analitzar l'evolució cultural global de la ciutat de Vic durant una pila d'anys sinó tan solament fixar-me en aquells trets culturals que es desprenen de les associacions i entitats de caràcter no lucratiu de què la ciutat s'ha dotat.²

La metodologia que seguiré en fer aquesta exposició no serà exhaustiva per a totes les seves etapes sinó retrospectivament selectiva. O sigui, partiré de les entitats i associacions existents a Vic el 1975, per analitzar cronològicament el procés històric de la seva aparició. Només ocasionalment esmentaré entitats i associacions ja desaparegudes el 1975. Aquest criteri de pervivència, si té alguns inconvenients, com per exemple l'excessiu pes de les institucions més recents, fa despuntar aquelles que han arrelat més profundament i gabbella les més esporàdiques i fugaces.

1. Modest REIXACH, *Les Entitats de Vic*. Vic, SADEI, 1976

2. En les pàgines que segueixen els mots *cultura* i *cultural* seran emprats indistintament en els dos sentits exposats.

1. LA IMMEDIATA POST-GUERRA (1939-1949)

Després de l'esfondrament produït no tan solament per la guerra civil sinó sobretot per la política feroçment absorbent, repressiva i anticatalana dels vencedors, la realitat associativa i l'activitat de les entitats ciutadanes eren d'una precarietat extrema. L'eufòria abassegadora del nou règim i dels detentors de tots els poders deixava molt poc marge a les iniciatives que no s'ajustessin a les consignes polítiques del moment i no s'enquadrassin en els esquemes i les institucions previstos i establerts per la dictadura de l'Estat i les «dictadures» locals, tant o més restrictives que la primera.

La majoria de les entitats que restaven després de la guerra —poques en nombre i amb una activitat gairebé nul·la— tenien sovint un origen remot.

Herència de segles anteriors

Immediatament després de la guerra civil no tenim constància que perduri cap *associació cultural* anterior al segle XX. En canvi, subsistien alguns *centres* rellevants:³

Biblioteca del Seminari (s. XVIII)
Biblioteca Episcopal (1806)
Escola Municipal de Dibuix (1836)
Escola Municipal de Música (1843)
Museu Episcopal (1891)

L'Agrupació Musical de Vic o Banda Municipal existia també des del s. XIX. Fou reorganitzada justament el 1939.

També cal esmentar en aquest capítol els *centres benèfics i assistencials* d'una llarga tradició històrica com:

Hospital de la Sta. Creu (1348)
Casa de Misericòrdia (1721)
Casa de Caritat (1832)
Germanetes dels Pobres (1888)

Pel que fa a les associacions pròpiament dites provinents de segles anteriors, si no n'hi havia de culturals, n'existien algunes d'*esportives i recreatives* i moltes de *religioses*. Entre les primeres tenim constància de:

Societat Ocellaire d'Osona (1842)
Casino de Vic (1848)
Agrupació de Pescadors Esportius (1891)

Però el capítol més nombrós d'associacions anteriors al 1900 és el constituït per les *religioses*, algunes de les quals repregueren una certa activitat a partir de 1939. Tenim constància de les següents:

Associació de St. Julià d'Auvèrnia (s. XV)
Confraria del Bon Succés (1631)

3. Les xifres posades entre parentès a la dreta del nom de cada institució es refereixen a l'any o època de la seva fundació o inici conegut d'activitats.

Confraria del Roser (s. XVII)
 Confraria de les Ànimes del Purgatori (1731)
 Adoratrius Perpètuus (1835)
 Tercer Orde Franciscà (1835)
 Fraternitat Seglar Franciscana (1878)
 Associació de Filles de Maria (1890)
 Apostolat d'Oració (s. XIX)
 Associació de la Visita Domiciliària (s. XIX)
 Societat de St. Vicenç de Paül (s. XIX)
 Congregació Mariana de la Immaculada i St. Lluís (s. XIX)

En el capítol de les *associacions professionals*, és anterior al s. XX el Col·legi d'Advocats de Vic.

El 1939, en iniciar-se la reorganització de la vida ciutadana després de la guerra, la ciutat de Vic comptava amb un conjunt considerable d'institucions nascudes segles abans, la immensa majoria de caire religiós. Encara eren, però, més nombroses les que provenien del primer terç del s. XX, com veurem tot seguit.

Entitats fundades a principis del s. XX

Al costat de les institucions més remotes, Vic comptava el 1939 amb una munió d'institucions més recents, nascudes durant el curs del s. XX —i més especialment entre 1920 i 1930, decenni floreixent— una mica més diversificades que les provinents de segles anteriors.

Tot i que les més abundoses són també les eclesiàstiques i religioses, esmentarem en primer lloc les culturals i artístiques. Entre les associatives hi trobem:

Orfeó Vigatà (1902)
 Agrupació Sardanista (1929)

Si ens fixem en les no associatives, també de caire cultural, caldrà esmentar dues biblioteques importants, fundades amb poc temps de diferència, que vénen a enriquir la llista de les ja ressenyades anteriorment:

Biblioteca de la Caixa de Pensions (1929)
 Biblioteca de la Diputació (1931)

Aquesta darrera conté bona part dels fons bibliogràfics provinents del conegut Círcol Literari de Vic.

Juntament amb aquestes institucions culturals, en subsisteixen algunes més d'esportives que arrenquen del mateix període:

Societat de Caçadors (1920)
 Club Tennis Vic (1920)
 Unió Ciclista (1922)
 Unió Esportiva de Vic (1923)
 Club Atlètic (1929)
 Unió Excursionista (1929)

Aquesta darrera, bé que la classifiquem com a esportiva, tingué, des de la seva fundació, un vessant cultural que, malgrat les traves de la repressió i l'anticatalanisme de la dictadura, restà més o menys en somort després de la guerra.

Encara que la llista sigui lleugerament més curta que la referent a segles anteriors, les associacions religioses segueixen constituint el bloc més nombrós d'entitats subsistents el 1939, d'entre les nascudes de 1900 a 1936:

Associació del St. Crist de la Catedral (1900)
 Confraria dels Dolors (1902)
 Associació o Confraria de St. Josep (1904)
 Rosari Perpetu (1911)
 Congregació Mariana de la Purificació (1921)
 Associació de la Medalla Miracolosa (1925)
 Obra dels Exercicis Espirituals (1928)
 Dijous Eucarístics (1930)
 Obres Missionals Pontificies (1932)

El darrer apartat el constitueixen les entitats assistencials:

Residència del Sagrat Cor (1901)
 Creu Roja Espanyola (1912)
 Organització Nacional de Cecs (1938)

Aquest és el panorama general d'entitats que, nascudes abans de la guerra, continuaren més o menys vives després de 1939 i que encara subsistien el 1975.

El lector s'adonarà que el criteri de què ens servim en fer aquesta exposició és el de la supervivència de les entitats abans i després del daltabaix de la guerra. Resta per fer un estudi, que sens dubte podria tenir molt d'interès, consistent a esbrinar quines entitats, d'entre totes les existents el 1936, desaparegueren definitivament després de la guerra, tant aquelles que moriren de mort, diguem-ne, natural, com les que foren suprimides, o que no pogueren renèixer, per causes polítiques i ideològiques.

Immediatament després de la guerra civil Vic no comptava pròpiament amb cap associació veritablement cultural heretada dels temps anteriors, trets de l'Orfeo Vigatà. Val a dir que n'hi havia algunes de religioses, esportives i recreatives amb vocació cultural. És el cas d'algunes confraries, les congregacions marianes, la Unió Excursionista de Vic i l'Agrupació Sardanista. De totes maneres l'activitat general d'aquestes entitats era precària i, més en concret la cultural, gairebé nul·la. Les poques entitats pròpiament culturals que existien no eren associacions sinó centres: biblioteques, escoles, museu...

Les noves creacions

De 1939 a 1949 apareixen en primer lloc les organitzacions lligades amb la ideologia i propòsits dels vencedors de la guerra. Aquestes tindran un protagonisme constant en la vida pública, sobretot l'oficial i més externa, durant uns anys. Més que per la seva activitat, que no es pot pas qualificar d'intensa ni molt menys, per l'exclusivitat d'acció en molts camps, per la força del poder i l'acció de les estructures eixides del nou ordre social, polític i cultural. Aquestes institucions eren fonamentalment les següents:

Falange Española (1939)
 Asociación de Excombatientes (1940)
 Educación y Descanso (1940)
 Organización Juvenil de la FET y de las JONS (1940)

Sección Femenina (1940)

Sociedad Recreativa Hogar del Excombatiente (1940)

Deu ser ben simptomàtic que durant aquesta dècada no aparegui cap associació cultural. Només en neix alguna d'esportiva i se'n funden algunes altres de religioses.

Com a *esportives* trobem:

Comissió de Jutges d'Atletisme (1948)

Club Baloncesto (1949)

Les *religioses* abunden una mica més:

Cos de Portants de la Pietat (1942)

Foment de Vocacions (1942)

Exercicis Premilitars (1946)

Centre HOAC de Vic (1947)

Casal d'Acció Catòlica (1948)

A part de les institucions clarament polítiques sobre les quals no cal estendre'ns, la innovació més important d'aquesta època és sens dubte l'aparició de l'Acció Catòlica, iniciada poc després de la guerra i reforçada en instal·lar-se a l'antic seminari a partir de 1948.

En conjunt, aquesta dècada apareix com una etapa negra, marcada per la penúria general, material i cultural, per la repressió i l'obscurantisme.

2. EL DECENNI DELS ANYS CINQUANTES

A principis dels 50 la situació cultural i associativa de Vic resta gairebé descrita amb el que he dit anteriorment. Existeix per un costat una munió d'associacions pietoses, algunes de les quals tenen una certa activitat cultural. En el camp artístic, a més de les ja esmentades, cal destacar l'Agrupació d'Artistes que mostra força vitalitat amb l'organització constant d'exposicions. L'Editorial Sala fa algunes publicacions i inicia fins i tot una col·lecció intitolada *Aures de la Plana*. Ràdio Vic en mans del Movimiento, així com el setmanari Ausona, constitueixen els dos instruments més poderosos i massius d'alienació política i cultural i de castellanització de la ciutat i comarca. Existeixen algunes altres publicacions de poca importància com Contacto, Tota Pulchra i Vinculum, així com Hoja Parroquial on la presència del català és constant.

Encara que la situació sigui tan lamentable, aquesta dècada marcarà un avenç considerable en la reorganització i revifalla de la vida cultural, artística, esportiva i religiosa de la ciutat. Val a dir que la situació general era tan pobre que qualsevol novetat, per poc que ho fos, representava un notable millorament.

Seguim el fil cronològic. El 1951 s'obre la nova casa d'exercicis St. Antoni Maria Claret. També aquest any neix el Club Patí Vic. El 1952 esdevé gairebé un any capital dintre la migradesa del moment. S'hi escauen dos cinquantenaris rellevants: el de la fundació de l'Orfeó Vigatà i el de la mort de Verdaguer. Tots dos són celebrats amb un cert relleu. A diferència del de la mort de Balma (1948) que s'havia reclòs més aviat en l'àmbit acadèmic i intel·lectual, el record de Verdaguer té una dimensió molt més ampla i popular i fou aprofitat subreptíciament a força llocs de Catalunya per a revifar gairebé de les cendres la llengua i la cultura catalanes, malgrat les constants i intenses repressions a què les autoritats el sotme-

teren. No crec exagerar en afirmar que Verdaguer contribuï una altra vegada a la recuperació cultural catalana amb motiu de la celebració del cinquantenari de la seva mort. És un punt que caldria estudiar un dia amb més deteniment.

El mateix any 1952 sorgeixen a Vic dues institucions cridades a tenir una certa incidència en la vida cultural i artística de la ciutat i comarca. Són el Patronat d'Estudis Ausonencs i l'Acadèmia de Música Sta. Cecília. L'ànima del primer fou el Dr. Junyent i, la de la segona, el mestre Rafel Subirachs. El Patronat d'Estudis Ausonencs representa la primera associació cultural fundada a Vic després de la guerra. L'Acadèmia de Música tindrà una vida activa més curta però molt dinàmica.

El 1953 neix una altra associació religiosa d'importació forastera i eminentment pietista: Adoración Nocturna Femenina Española, seguida, el 1954, per l'aparició a Vic dels famosos Cursets de Cristiandat que representaren un veritable temporal en els ambients religiosos i fins cívics de la ciutat i diòcesi. El 1955 neix una nova associació artístic-cultural, emparada en la legalitat eclesiàstica, que porta uns certs aires renovadors: el Cine Club OAR.

La resta de la dècada dels cinquantes veurà encara fer-se realitat algunes altres iniciatives importants. En el camp *esportiu*, la inauguració de l'Estadi Torras i Bages, plataforma immediata de moltes altres iniciatives esportives i recreatives, entre d'altres la consolidació reorganitzativa de l'OAR (Obra Atlètica i Recreativa). En l'aspecte *cultural* es posarà en marxa la biblioteca pública del Prat de la Riera, esdevingut Parc Balmes després d'una campanya per al seu arranjament. Al final del decenni es crearà la Casa de Cultura Jaume Balmes per a promoure i guardar el Museu Balmesià i acollir institucions de cultura (1959).

En el *camp religiós* s'articularà a partir de 1959 el Moviment Familiar amb els seus equips de matrimonis i altres activitats. Després dels Cursets de Cristiandat i en estreta col·laboració amb ells, aquest moviment tindrà una notable incidència religiosa i cívica a tota la diòcesi.

Consignem per acabar amb el *camp assistencial* el naixement el 1957 de l'Associació d'Invàlids Civils a Vic.

En conjunt, i mirada retrospectivament, la dècada 1950-59 apareix, a diferència de l'anterior, com l'etapa incipient de la recuperació d'una certa activitat ciutadana en el camp associatiu en general i en el cultural en particular.

3. LA DÈCADA 1960-1969

A mida que anem aproximant-nos al nostre temps, la feina del cronista augmenta car es van incrementant les institucions que sorgeixen en l'escena social de la ciutat. Probablement per dos motius almenys. El primer i més obvi és que la nostra anàlisi és feta principalment, encara que no exclusivament, a partir de les institucions que existien el 1975. Com més ens apropem a aquesta data, més n'hi ha de vives d'entre les recents, puix algunes no han fet més que iniciar una vida que no sabem si serà llarga o curta. En canvi, per a períodes més allunyats en el temps, com són els primers que hem ressenyat, ja s'ha produït un cert garbellament de les institucions, cosa que exclou de la nostra crònica, si no totes, sí algunes de les entitats la vida de les quals no hagi arribat fins a 1975.

Però, tot i reconeixent plenament aquesta raó metodològica condicionada per la disponibilitat de les dades que manegem, n'hem d'admetre una altra, de raó, de més pes i objectivitat. És que la societat vigatana dels seixantes es va transformant mentalment i biològicament amb l'aparició de la generació que ja no ha viscut d'aprop la guerra i que viu o pretén de viure d'una altra manera. Per altra banda —i aquest és un factor important— el tancament i les restriccions d'origen polític, tot i que no s'alteren substancialment, esdevenen més febles. La dictadura no té altre remei que mostrar-se més permissiva, si més no pel desgast a què és sotmesa. Durant aquesta dècada dels seixantes arribarà als 25 anys i les dificultats augmenten a l'hora de contenir les pressions i les exigències ciutadanes.

Tot això deu contribuir indubtablement a fer que la recuperació institucional i associativa que hem vist despuntar durant els anys 50, s'amplifiqui considerablement durant la dècada següent en què es registra l'aparició de noves entitats culturals i artístiques, algunes de les quals tindran força relleu. També en naixeran d'altres en camps totalment inèdits fins ara, amb la qual cosa el moviment de recuperació i alliberament socials aniran avançant paulatinament, sense arribar encara, però, als dos àmbits més ben guardats, que són el polític i el sindical.

Fixem-nos primer en les institucions i associacions *artístico-culturals* que apareixen durant aquest decenni:

- Joventuts Musicals (1960)
- Amics dels Goigs (1960)
- La Gàbia (1961)
- Coral Canigó (1963)
- Associació de Pessebristes (1965)
- Comissió Cultural de la SADEI (1965)

També en l'aspecte *esportiu, d'espectacle* i similars es comprova una nova embranzida amb les següents aparicions:

- Club d'Aeromodelisme de Vic (1960)
- Penya Taurina Vigatana (1960)
- Club Natació Vic (1965)
- Club Nàutic Vic-Sau (1966)
- Unió de Canaricultors de Vic (1967)
- Club Billar Vic (1967)
- Club Esquí VIC (1967)
- Penya Blanc Blava (1967)
- Escuderia Osona (1968)

En el camp *religiós* continuen apareixent noves associacions i activitats de signe molt divers, potser menys originals i amb una empenta inferior a la constatada en el decenni anterior. Però no per això menys significatives:

- Federació d'Associacions de Pares (1961)
- Fraternitat Cristiana de Malalts (1962)
- Associació de Vídues (1963)
- Companyia de la Verge (1966)
- Escola Diocesana de Teologia (1968)
- Testimonis de Jehovà (1968)

En aquesta dècada comencen a aparèixer iniciatives d'organització i d'acció en

sectors fins ara absolutament vedats si no era a partir de les estructures rígides de l'organització oficial. Em refereixo a les organitzacions *professionals, econòmiques i cíviques*:

Associació d'Homes d'Empresa (1963)
 Centre d'Iniciatives i Turisme (1966)
 Nova Casa Sindical (1966)
 Grup d'Assistents Socials (1968)
 Cambra de Comerç (1969)
 Jove Cambra (1969)

Hom s'adonà de l'ambigüitat de la situació que s'estava creant ja des d'abans i que ara es confirma. Mentre algunes d'aquestes iniciatives s'acullen sota la capa de la confessionalitat —és el cas de l'Associació d'Homes d'Empresa—, d'altres deriven d'institucions que amb més o menys dificultat havien conviscut amb les estructures del règim però que no existien fins ara a Vic —com la Cambra de Comerç—. També n'hi ha que representen una renovació o extensió de les estructures oficials, com la nova Casa Sindical i el Centre d'Iniciatives i Turisme.

Sense arribar a cap reconeixement oficial ni a cap institucionalització pròpiament dita de les iniciatives en marxa, aquesta dècada veurà l'inici del moviment de barris amb les primeres i informals actuacions d'algunes incipients associacions de veïns.

També cap al final de la dècada apareixerà la primera associació de pares d'alumnes de col·legis, la de l'Institut Jaume Callís, centre inaugurat no fa gaire, inauguració que significarà una modificació substancial dintre de les estructures de l'ensenyament mitjà de la ciutat i de bona part de la comarca.

Consignem finalment les novetats en el camp *assistencial i benèfic*: comencen a articular-se les campanyes contra el càncer (1960) i contra la fam en el món (1960), s'inaugura la residència dels Saïts (1960) i el centre d'assistència als subnormals (1966). També s'inicia a Vic l'Obra Social de la Caixa Comarcal de Manlleu (1966), mentre que l'antic Secretariat de Caritat d'A.C. esdevé Càritas Diocesana (1967) i es funda l'Hospitalitat de Ntra. Sra. de Lurdes.

El decenni 1960-69 marca progressos considerables respecte a l'anterior. Els avanços més notoris es produeixen en els camps cultural i artístic, en primer lloc, però també —i potser de forma més incisiva en la preocupació i acció «temporal» dels moviments de l'Església. És l'època del naixement i primers conflictes greus dels moviments especialitzats d'Acció Catòlica i altres potser més «profans» que actuen sota la protecció eclesiàstica.

4. ELS ANYS SETANTES

El ritme creixent d'aparició de noves institucions, centres i associacions arriba al punt més alt durant la primera part de la dècada dels 70. Som a l'agonia del Règim i la contenció es fa cada vegada més difícil. En una clandestinitat progressivament menys dissimulada s'organitzen i actuen agrupacions sindicals, polítiques i veïnals que fins a aquest moment es guardaven prou bé d'aparèixer, cosa que no els evità persecussions i empresonaments. El 1975 no poguérem encara fer figurar en un estudi sobre les entitats de Vic cap d'aquestes associacions, tot i que sabíem que existien. Es tractava de moviments sindicals com Comissions Obreres i UGT i

partits polítics, així com altres organitzacions antifranquistes com per exemple l'Assemblea de Catalunya.

Els cinc primers anys de la dècada dels 70 són d'una fecunditat mai vista després de la guerra. De 1970 fins a la mort del dictador (1975) apareix a la ciutat una multitud d'entitats noves, sense comptar les clandestines, de tal manera que al cronista li resulta difícil enumerar-les i classificar-les totes. Ho farem sintèticament, sense gaire comentaris.

En el *camp cultural i artístic* les iniciatives són molt nombroses i variades:

- Òmnium Cultural (1970)
- Mont Perdut (1970)
- Numismàtica, Filatèlia i Col·leccionisme (1970)
- L'Espurna (1971)
- Grup Isard (1972)
- Synàulia Música (1973)
- Títelles Cap Quadrat (1973)
- Amics dels Castells (1974)
- Cor de la Serra de St. Ferm (1974)
- Rosec de Dits (1974)
- Teatre d'Infants i Adults (1975)

De totes les enumerades, la més significativa i de major incidència és sens dubte Òmnium Cultural amb les seves accions constants a favor de la llengua catalana.

En el *camp professional* i similar continuen apareixent associacions, sovint amb objectius o ideologies polítiques més o menys dissimulades:

- Acadèmia de Ciències Mèdiques (1970-71)
- Antics Alumnes de la Normal (1974)
- Col·legi Oficial d'Aparelladors (1974)
- Col·legi de Llicenciats i Doctors (1974)

En el món *esportiu* i similar registrem l'aparició de:

- Societat de Caçadors d'Osona (1970)
- Mont Perdut (1970)
- C.A.R. (1970)
- Amics Muntanyencs de Sentfores (1972)
- Pavelló Municipal d'Esports (1972)
- Futbol Atlètic Vic (1972)
- Club Balonmano (1973)
- Club Arquers d'Osona (1975)
- Unió de Radiofonistes (1975)

Gairebé tots els col·legis privats i alguns de públics de la ciutat es doten de la respectiva *associació de pares d'alumnes*. De 1970 a 1975 tenim registrada l'aparició de 9 associacions corresponents als col·legis de l'Escorial, Sagrat Cor, Andersen, Sta. Caterina, St. Miquel, Anunciata, Seminari, Dr. Salarich i Montrodon.

Durant aquesta dècada s'intensifica el moviment de barris i cívica en general, així com l'aparició d'una coordinadora de les entitats de Vic que elabora un pla de reformes i reivindicacions ciutadanes amb una intencionalitat política reformista gens dissimulada.

També apareixen nous centres d'ensenyament mitjà superior i ensenyances complementàries. Ja existia l'escola d'Assistents Socials. Cal afegir a la llista l'Escola d'ATS (1973), l'ICESB (1974), l'Escola Llar Sant Antoni M. Claret (1972) i el Centre d'Audició i Llenguatge (1972).

En el camp *assistencial* apareixen iniciatives com:

Club d'Adolescents Reunits (C.A.R.) (1970)
A.S.V.A.T. (1970)
Agrupació de Sords-Muts (1972)
Llar Juvenil (1973)
Homenatge als Vells (1974)
Llar del Pensionista (1975)

En l'aspecte *religiós* també neixen algunes institucions, però poques i d'escassa incidència:

Pax Christi (1974)
Seminari del Poble de Déu (1974)
Renovació Carismàtica Catòlica (1975)

I en el camp *humanitari* sorgeixen algunes iniciatives també de poca volada:

L'Arca (1974)
Terra Nova (1974)

Abans d'acabar-se el decenni quedaran legalitzades també forces organitzacions polítiques i sindicals. Unes de nou encuny, però moltes d'altres ja feia temps que existien i actuaven en la clandestinitat.

Amb aquests darrers resta clos el cercle de la recuperació democràtica al cap de 35-45 anys de la guerra. La trajectòria que ha seguit aquest procés és relativament fàcil de percebre al llarg d'aquesta exposició. Sintetitzem-lo per acabar: el 1939 només se salven algunes de les institucions i associacions de què la ciutat s'havia dotat durant segles i més especialment durant el primer terç del s. XX. Gairebé no n'hi ha cap de pròpiament cultural. Les més abundants són les religioses de tipus predominantment pietista. De 1940 a 1949 les úniques veus públiques no religioses que se senten a la ciutat són les de les institucions vinculades estretament al Movimiento Nacional. A partir de 1952 la situació general d'autèntica ocupació comença a presentar una lleu permissivitat. Millor dit, el monopoli es mostra incapaç d'abassegar-ho tot i comença a perdre o cedir en algun terreny, sovint per la pressió o força de l'Església. En la dècada següent s'eixamplarà el moviment d'emancipació per part d'algunes iniciatives ciutadanes i s'obriran nous camps d'associacionisme. Aquesta conquesta lenta però progressiva de llibertat associativa i institucional no es manifestarà gaire en el camp cultural fins a l'inici de la dècada dels setantes amb el naixement de la delegació a Vic d'Òmnium Cultural. A partir d'aquest moment, la recuperació associativa cultural catalana s'accelera fins al 1975. Si el decenni dels 40 és d'opressió, penúria i obscurantisme i el dels 50 d'incipient crepuscle matutí, el dels 60 marca un veritable avenç que no esdevindrà autèntic alliberament fins al final del dels 70.

Amb aquestes pàgines només hem intentat de dibuixar l'evolució de les entitats al llarg de gairebé quaranta anys en l'aspecte institucional. Bé caldrà algun dia fer una anàlisi del contingut i de les activitats de totes aquestes institucions que només han fet que desfilar per la crònica, incompleta no hi ha dubte, de la present exposició.